

ATOOMSPION KHAN STAL VEEL GEAVANCEERDERE NEDERLANDSE NUCLEAIRE TECHNOLOGIE DAN TOT NU TOE BEKEND

De Pakistaanse atoomspion Abdul Qadeer Khan heeft veel geavanceerdere Nederlandse ultracentrifuge-technologie meegenomen naar Pakistan dan tot nu toe bekend was. En de Nederlandse regering heeft die informatie sinds 1979 geheim gehouden voor de Tweede Kamer. Dat meldt het **Vpro-radioprogramma Argos** vandaag (Radio 1, De Ochtenden, vrijdag 14 januari 2005, 11.00-12.00 uur). De ultracentrifuges die het afgelopen jaar in Iran en Libië zijn aangetroffen, zijn op basis van die moderne technologie gebouwd. Khan bekende vorig jaar dat hij atoomgeheimen heeft doorverkocht aan andere landen, waaronder Libië, Noord Korea en Iran. Tot nog toe werd aangenomen dat Khan verouderde ontwerpen en documenten stal tijdens zijn werk voor de ultracentrifugefabriek Urenco in Almelo in de jaren '70.

“Geconcludeerd kan worden dat Khan (...) bij FDO alle bij dit bedrijf aanwezige kennis over de Ultra Centrifuge-technologie heeft kunnen vergaren. (...) FDO heeft ten behoeve van het Ultra Centrifuge laboratorium de fabricage-techniek ontwikkeld voor (...) waarschijnlijk ook de 4M. (...) Khan kan deze tekeningen hebben ingezien.”

Dit is een citaat uit het “Rapport van de onderzoeksgroep betreffende de activiteiten van Dr. Ir. A.Q. Khan”. Argos beschikt over dit als geheim geclassificeerde rapport, dat in juli 1979 in opdracht van verschillende ministeries werd opgesteld. Het is nooit openbaar gemaakt.

De 4M waarop bovenstaand citaat duidt, was in 1979 de modernste versie van de ultracentrifuge-techniek. FDO, het Fysisch Dynamisch Onderzoekslaboratorium, in Amsterdam was het bedrijf waarbij Khan van mei 1972 tot maart 1976 in dienst was. Als aan de TU Delft afgestudeerde metaalkundige werkte Khan bij FDO aan metallurgisch onderzoek ten behoeve van het uiterst geheime ultracentrifuge-project.

Ook bij de ontwikkeling van de modernste versie van de ultra-centrifugetechniek, de 4M, was FDO in de jaren '70 dus betrokken, zoals uit bovenstaand citaat blijkt. Bijvoorbeeld via een nauw aan FDO gelieerd bedrijf, waar Khan ook veel over de vloer kwam, zo staat in het geheime rapport te lezen:

“In de periode 1972-1975 werden (...) motoronderdelen voor de (...) 4M centrifuges gefabriceerd en samengesteld.”

Die 4M-technologie is zo van belang, omdat tot nu toe in de affaire-Khan altijd is beweerd – ook door de Nederlandse regering – dat Khan weliswaar ultracentrifugetechnologie naar Pakistan – en vandaaruit naar landen zoals Libië en Iran – heeft gesmokkeld, die afkomstig was uit Nederland, maar dat Khan slechts beschikte over verouderde versies van die techniek. In het geheime onderzoeksrapport uit 1979 wordt geconcludeerd dat Khan ook die moderne 4M-technologie ‘mogelijk’ heeft vergaard: het “kan” zijn gebeurd. Maar uit andere onderdelen en bijlagen van het rapport blijkt dat dat helemaal geen vraag is, maar een zekerheid. En dat wordt ook heel precies uitgelegd:

“Het was noodzakelijk dat rapporten over fabricageontwikkeling van bepaalde onderdelen (...) vertaald werden in het engels. Khan heeft spontaan aangeboden deze rapporten te laten vertalen door zijn echtgenote. Aldus geschiedde en Khan nam deze rapporten (dienstgeheim tot en met vertrouwelijk gerubriceerd) mee naar huis.”

Daarbij wordt verwezen naar een bijlage bij het onderzoeksrapport. In die bijlage inventariseert het hoofd personeelszaken, tevens beveiligingsinspecteur van FDO welke

rapporten "*door de heer of mevrouw Khan vertaald zijn*". Om welk type ultracentrifuge het gaat, blijkt hieruit nog niet direct. Maar het FDO-hoofd geeft nadere uitleg:

"Voorts verwijs ik naar het ongedateerde schrijven met als titel: 'Direkte opdrachten aan Khan (...) waarin een en ander reeds gememoreerd is."

Ook dit met de hand geschreven overzicht – omschreven als: "*een opsomming van de aan Khan verstrekte UC opdrachten*" - is als bijlage bij het rapport opgenomen. Het bevat een tabel waaruit blijkt op welk onderzoeksgebied en voor welk type ultra-centrifuge Khan opdrachten heeft uitgevoerd. Onder het onderzoeksgebied "*produktie-techniek*" staat voor het type 4M vanaf 1975: "*vertaling rapporten*". In een voetnoot staat daarbij geschreven:

"Vertaling van een aantal rapporten van de afdeling fabricage-ontwikkeling van de nederlandse in de engelse taal."

Ook op andere onderzoeksterreinen heeft Khan voor het type 4 M opdrachten uitgevoerd, zo blijkt uit de tabel. Op het onderzoeksgebied "*metaalkunde*" bijvoorbeeld deed hij daarvoor onderzoek naar bepaalde metaalsoorten en onderzoek ten behoeve van de aandrijving. En op het onderzoeksgebied "*cascade*" hield Khan zich voor het 4M type bezig met "*lasverbinding cascade-piping*":

"metaalkundig onderzoek aan de lasverbinding door middel van explosieflassen van cascade-piping".

En dan duikt er in deze geheime bijlage uit juli 1979 een naam op, die in verband met de huidige actualiteit erg interessant is. De bijlage gaat namelijk als volgt verder:

"met inbegrip van bezoeken van de heer Sleebos".

De heer Sleebos is de latere zakenpartner van Khan, als die uit Nederland naar Pakistan is verdwenen. Sleebos zou zich ontwikkelen tot een van de belangrijkste leveranciers van materiaal en ander spullen voor Khans atoomwapenproject in Pakistan. Na eerdere veroordelingen voor deze verboden leveranties staat Sleebos aanstaande maandag opnieuw terecht.

Khan heeft dus in zijn tijd bij FDO volop kennis genomen van het geavanceerde type ultracentrifuge, de 4M. En dat staat dus al sinds 1979 in een rapport van de Nederlandse regering, maar die heeft dat al die tijd geheim gehouden, ook voor de Tweede Kamer. En juist die kennis bij Khan van het 4M type ultracentrifuge blijkt extra explosief door een onderzoek, dat het vooraanstaande vakblad voor nucleaire aangelegenheden 'Nuclear Fuel' op 3 januari 2005 publiceerde. De auteur van artikel, Mark Hibbs, maakte een nauwgezette analyse van de gegevens, die zowel het Internationaal Atoom Energie Agentschap, IAEA, als de Amerikaanse geheime dienst afgelopen jaar hebben verzameld over de kernwapenprogramma's van Iran en Libië. Hibbs komt tot de conclusie dat zowel Iran als Libië via Pakistan de knowhow hebben verkregen van het geavanceerde ultra-centrifuge-programma 4M.